

ریشهٔ ناآرامی ها در فرودگاه بیروت کجاست؟

جریان شناسی گروه‌های سیاسی لبنان در حال حاضر چگونه است؟

نانجیب نباشید

ظهر پنجشنبه، شبکه سعودی المحدث به نقل از منابع غربی مدعی شمسد «ایران قصد دارد میلیون‌ها دلار را از طریق پرواز ماهان‌ایر از تهران به بیروت و به حزب‌الله منتقل کند.» شب پنجشنبه نیز اخباری منتشر شد مبنی بر اینکه مسافران هواپیمای ایرانی خودبازرسی و تفتیش شدید قرار گرفتند و نزدیک به چهار ساعت معطل ماندند. علاوه بر این، تفتیش وسایل دیپلمات ایرانی برخلاف قوانین وقواعد دیپلماتیک مبنی پرمصونیت دیپلمات‌ها در کشور خارجی، واکنش‌های منفی زیادی به همراه داشت. پس از آن تجمعاتی در اعتراض به این رفتار دولت لبنان در فرودگاه صورت گرفت. وزارت خارجه دولت لبنان امدارپنایم درخصوص تفتیش وسایل دیپلمات ایرانی نوشت: «بعد از توضیحات سفارت ایران در مورد دو چمدان همراه یکی از دیپلمات‌های ایرانی، این وزارتخانه به توافقنامهٔ مبن عمل کرده و این چمدان‌ها را بر خلاف ادعای

رسانه‌های عربی یازرسی نکرده‌است.» آنچه پنجشنبه شب در فرودگاه رفیق حریری در لبنان رخ داد راز نمی‌توان، اتفاق کم‌اهمیتی دانست. اگرچه این اتفاق منجر به بروز بحران در روابط دو طرفه نخواهد شد اما نمانی شده به سادگی نیز از کنار آن عبور کرد. به نظر می‌رسد علاوه بر آمریکا و اسرائیل، دست سعودی‌ها و البته رسانه‌های سعودی در شیطنت اخیر آرخ داده در لبنان به وضوح قابل مشاهده است. سوألی که در این میان وجود دارد این است که آیا دولت موقت لبنان در بازی آمریکایی‌ها خواهد افتاد و به سمت محدودسازی و تضعیف قدرت سیاسی حزب‌الله و سایه انداختن بر روابط ایران و حزب‌الله حرکت خواهد کرد؟ برای بررسی شرایط فعلی حزب‌الله در لبنان و معنای اتفاقی که در پرواز ماهان رخ داد با الله‌کرم مشتاقی، دیپلمات پیشین ایران در بیروت و محمد حسین امیدی،عضو هیئوزو هشدک معطالمعات استراتژیک خاورمیانه، گفت‌وگو کردیم که در ادامه از نظر می‌گذرانید.

الله‌کرم مشتاقی: دولت لبنان به جز میقاتی، به دنبال بازی علیه حزب‌الله نیست

بی‌سابقه بوده، توضیح داد: «چنین اتفاقاتی گاهی بر آمده از یک سوء تفاهم است و خاص شهروند و دیپلمات ایرانی نیست. گاهی به دلیل یک اتفاق ویژه حتی در کشورهای اروپایی موضوعاتی شبیه به این رخ می‌دهد. در فرودگاه لبنان هم گاهی این نوع اتفاقات، البته با شدت و ضعف متفاوتی، رخ داده است؛ به خصوص آنکه حفاظت فرودگاه بیروت در دست یک مجموعه امنیتی واحد نیست و حتی خود کارکنان امنیت فرودگاه نسبت به قوانین و وظایف خود اطلاع و روشنی ندارند. اما آنچه پنجشنبه رخ داد، رنگ‌بوی دیگری دارد. به نظر من دست رسانه‌های تحریک‌کننده سعودی و اتاق فرمان آمریکایی عیان است. همین جلا لام استراگیم مستوسوی اصلی اعتراض ما نباید متوجه دولت لبنان باشد. دولت لبنان به جز یکی دو عنصر شناخته‌شده، هیچ تمایلی برای چنین حاشیه‌سازی، دیگبری و تششی ندارد. اگرچه طبق عرف و قوانین بین الملل ما اعتراض خود را ثبت خواهیم کرد، اما لازم است هوشیار باشیم که در میدان کسانی که می‌خواهند روابط تهران-بیروت را با بحران مواجه کنند، بازی نکنیم.»

اتفاق پنجشنبه نوک کوه عظیم یخ است که از آب بیرون زده

اتفاق پرواز هواپیمای ماهان، اگرچه قابلیت تبدیل به یک بحران بزرگ را ندارد، اما یک نشانه است. مشتاقی در خصوص این اتفاق به آن اشاره کرد و گفت: «این اتفاق مثل سر یک کوه عظیم یخ است که از آب بیرون زده. این اتفاق اگر چه قابلیت این را ندارد که صدهم‌ای به محور مقاومت و ایران و حتی روابط دو جانبه ما و دولت لبنان بزند، اما یک نشانه است، یک امار و هشدار است که ذهن ما را متوجه آن پهنه عظیم یخی که زیر آب است، بکند. اول اینکه آمریکا و اسرائیل و برخی کشورهای اروپایی و به طور خاص یک کشور عربی، شدیداً دنبال ایجاد بحران اجتماعی در لبنان هستند. البته می‌دانند که جامعه حامی حزب‌الله بسیار قوی است، اما خصوصیت دشمن این است که از تلاش و مودگی دست برنمی‌دارد. دوم اینکه دولت لبنان، محترم اما ضعیف است و نفوذ پیدا و پنهان به آن از سوی بدخواهان لبنان کار سختی نیست. به خصوص افرادی در دولت وجود دارند که سود شخصی، حزبی و طائفی خود را به مصالح ملی لبنان ترجیح می‌دهند.»

اراده‌ای برای بازی کردن دولت لبنان ضد حزب‌الله وجود ندارد

مشتاقی درخصوص اینکه آیا دولت لبنان به سمت تضعیف حزب‌الله حرکت خواهد کرد یا خیر، گفت: «در رابطه با نسبت بین حزب‌الله و دولت لبنان، نکته اول اینکه حزب‌الله برای میقاتی احترام و ارزش قائل است و او را جزء محترمان اهل سنت می‌داند. حتی در برهه‌های گذشته که نجیب میقاتی دولت تشکیل داده بود، نه شخص شهید سیدحسن نصرالله و نه هیچ‌یک از مقامات ارشد حزب‌الله، میقاتی را در خط دشمن و یا خائن به مقاومت نمی‌دانستند. اکنون نیز حزب‌الله خود بخشی از دولت است و دارای تعدادی وزیر در کابینه است. از نظر من دولت کنونی لبنان با آن توصیفی که از وضعیت سیاست و حکومت در لبنان داشتیم، از اینکه وزن خود را به سوی هر یک از احزاب و جریان‌های بزرگ لبنان و یا به سوی کشورهای صاحب‌نفوذ در لبنان بیشتر یا کمتر کند، خودداری می‌کند. دولت کنونی لبنان اساساً یک دولت ایستاد کارگزار امور جاری است. حداقل من اراده و تصمیمی در دولت لبنان به جز کابینه میقاتی برای بازی کردن ضد حزب‌الله نمی‌بینم. اتفاقاً حزب‌الله هم هوشمندانه و مدبرانه و با حکمت با قضایای داخلی لبنان مواجه می‌شود و انرژی خود را صرف تنش با دولت و ارتش لبنان نمی‌کند، بلکه وزن و شأنی بالاتر از آنچه دولت و حاکمیت و ارتش لبنان مستحق آن است، برای آن‌ها قائل است.»

عربستان در لبنان خودسرانه و سردرگم عمل می‌کند

مشتاقی در مورد اینکه آیا عربستان تلاش دارد در تحولات لبنان نقش آفرینی کند، گفت: «اساساً معتقدم عربستان همچنان نتوانسته در منطقه، نقش قویق و روشنی برای خودش تعریف کند، مثلاً اکنون ریاض دقیقاً نمی‌داند چه وضعی در مواجهه با فلسطین ورژم صهیونیستی بگیرد، نمی‌داند تکلیفش با ترکیه و امارات چیست، نمی‌داند بالاخره در مواجهه با یمن چه می‌خواهد بکند، تکلیفش با ایران چیست، اساساً این جاگی‌هایی که برای خودش به عنوان برادر بزرگتر دنیای عرب تعریف کرده، را چگونه حفظ کند و به تعبیری خودش را با چه لباسی بپوشاند. در لبنان این سردرگمی برای سعودی بسیار مشهود است، مضایف بر اینکه عربستان سال‌ها در لبنان صاحب جایگاه و شوکت و متحندی بوده و امروز آن‌ها را از دست داده است. این سردرگمی و عدم وجود سیاست واحد عربستان در قبال

لبنان منجر به رفتارهای خودسرانه‌ای شده‌است که گاهی منجر به بحران آفرینی می‌شود. عربستان می‌داند با این نوع رفتارها چیزی از لبنان عایدش نمی‌شود، اما به نظر می‌رسد از ایفای یک نقش سازنده برای لبنان نیز عاجز است. حالا یا عاجز است یا اراده‌ای برای ایفای نقش سازنده ندارد و با نگران است که رفتارش ناخواسته منجر به تقویت جایگاه حزب‌الله و ایران شود. رسانه‌های سعودی اساساً نمی‌توانند محترم و حرفه‌ای رفتار کنند، نه فقط در مواجهه با حزب‌الله بلکه در قبال سایر کشورها نیز خودشان را در حد پادوی رسانه‌های غربی پایین آورده‌اند. شما ببینید در مواجهه با تحولات غزه چندر حقیرانه عمل می‌کنند.»

حزب‌الله همچنان قدرت برتر لبنان است

مشتاقی در مورد اینکه شرایط فعلی حزب‌الله در لبنان چگونه است، نیز گفت: «حزب‌الله همچنان قدرت برتر در لبنان است. اگر چنین نبود آمریکا و هم‌پیمانان عربی و اروپایی‌اش در لبنان تاکنون سیاست‌های خود را تمام و کمال به اجرا آورده بودند. هم‌بند زرمی و امنیتی، هم‌بند اجتماعی و رسانه‌ای و هم‌بند سیاسی حزب‌الله خود را با ساززی کرده است. مؤسسات عمرانی و مالی حزب‌الله در حال بازسازی خسارات وارده شده به لبنان هستند. دشمن من از این توان و قدرت حزب‌الله آگاه است و یکی از دلایلی که با وجود بحران آفرینی، نمی‌خواهد جنگ داخلی در لبنان رخ بدهد، این است که می‌داند حزب‌الله در آن شرایط چه رویی از خود نشان خواهد داد. به عبارتی اگر کار به جایی برسد که همه احزاب و جریان‌های لبنانی بخواهند سحر و جادوی خود را در قالب مار به میدان بیاورند، حزب‌الله نیز عضای موسی وار خود را به معرکه می‌آورد و همه رقیب‌ا را می‌بلعد.» جایگاه اجتماعی حزب‌الله بعد از اتفاقات اخیر نه تنها تضعیف نشده، بلکه تقویت هم شده است. مشتاقی در این مورد گفت: «من جایگاه اجتماعی حزب‌الله را نه تنها تضعیف‌شدنمی‌دانم، بلکه معتقدم حزب‌الله توانسته قدرت‌ش را در نبردهای سنگین و تاب‌آوری و انسجام اجتماعی و همین‌ه خود حفظ و بلکه تثبیت و تقویت کند. آیا در ۱۵ ماه اخیر یک تجمع صد نفرین شیعیان علیه حزب‌الله در لبنان دیده‌اید؟ حتی اهل سنت و مسیحی‌ها نیز با دیده تحسین به حزب‌الله می‌نگردند. در منظره فکری عربی، همین‌ه جایگاه بالایی دارد. گروهی که آمریکا و اسرائیل و برخی از شروران اروپایی توانسته‌اند آن را از پای در آورند و قنقوس وار از زیر آوار بر خاسته، در چشم دوستان عزیز تر و در چشم رقیبا مخوف‌تر می‌شود.»

محمد حسین امیدی: القای شبهه ورود سرمایه‌های ایران به لبنان برای تولید نارضایتی عمومی صورت گرفت

را از اشغالگری آزاد کند و این واقعیت موجب شد مسیحیان نیز در شهرها و خانه‌های خود پذیرای آوارگان جنوب لبنان و ضاحیه شوند و امکانات خود را در اختیار آن‌ها قرار دهند.

این اتحاد و همبستگی، خوشایند آمریکا نیست. آن‌ها نمی‌پذیرند مردم لبنان، از جمله مسیحیان و اهل تسنن، در حمایت از حزب‌الله به یکی‌دیگر نزدیک شوند. بنابراین، سیاست آن‌ها بر ایجاد فتنه‌های داخلی در لبنان و منطقه متمرکز شده است. از یک‌سو، سعی دارند فتنه‌های طائفه‌ای را در داخل لبنان تشدید کنند و از سوی دیگر، با حمایت از گروه‌های تروریستی و تندرو که تفکراتی متعصبانه و مخالف حزب‌الله دارند، فشار بر این جریان را افزایش دهند. هدف نهایی این اقدامات، تضعیف حزب‌الله، خلع سلاح مقاومت و نابودی زیرساخت‌های آن است. آمریکا و متحدانش به دنبال ایجاد فتنه داخلی و تقویت اختلافاتند تا زمینه را برای یک جنگ گسترده دیگر علیه حزب‌الله فراهم کنند؛ جنگی که به زعم آن‌ها پایان حزب‌الله را رقم بزند و مقاومت لبنان را به طور کامل از بین ببرد.»

اتفاقی که پنجشنبه رخ داد تازگی نداشت

در طول سالین گذشته و به ویژه در سال‌های اخیر اقدامات مختلفی برای ایجاد پرویگاندا علیه ایران و حزب‌الله صورت گرفته است. امیدی به عنوان نمونه به اتفاقی اشاره کرد که در سال ۱۳۹۹ رخ داد. او در این باره گفت: «زمانی جنگنده‌های خارجی به پرواز هواپیمای ماهان که از تهران به بیروت می‌رفت، نزدیک شدند. این جنگنده‌ها به بهانه بازرسی و جست‌وجوی سلاح با حضور احتمالی مقامات، بسیار به هواپیما نزدیک شدند، به‌گونه‌ای که خطر بروز سانحه جدی وجود داشت. اما با مهارت خلبان، هواپیما توانست به سلامت به فرودگاه بیروت برسد؛ هر چند خسارت‌هایی به مسافران وارد شد. این دست اقدامات به ادعای رژیم صهیونیستی مبنی بر استفاده از حزب‌الله از فرودگاه بیروت برای جای‌جای سلاح مرتبط است. سخنگویان رژیم صهیونیستی، مانند آویخای ادعری، بارها این اتهامات را مطرح کرده‌اند و تلاش دارند با استفاده از این موضوع، افکار عمومی داخلی ایران را نیز تحت‌تأثیر قرار دهند. آنان با القای این شبهه که سرمایه‌ها، مالیات‌ها و پول مردم ایران صرف حمایت از سیاست‌های ایران در لبنان و کمک به حزب‌الله می‌شود، سعی دارند نارضایتی عمومی ایجاد کنند.

علاوه بر این، نیروهای خارجی در فرودگاه بیروت نیز حضور داشته و به نوعی در راستای همین سیاست‌ها عمل می‌کنند. این فشارها و اتهامات که جنبه‌ای سیاسی و رسانه‌ای دارند، نه جدید است و نه محدود به یک زمان خاص. اکنون باید دید دولت لبنان چگونه به این مسائل برخورد خواهد کرد. آیا می‌تواند سیاستی مستقل از فشارهای خارجی اتخاذ کند یا در نهایت به مجری سیاست‌های آمریکا برای تضعیف مقاومت تبدیل خواهد شد؟ این مسئله، به خصوص در شرایط حساس کنونی نقشی تعیین‌کننده در آینده مقاومت لبنان خواهد داشت.»

مشابهی دارند و از یک منبع تغذیه می‌شوند؛ اتاق فرمانی که در واشنگتن مستقر است. این اتاق فرمان از طریق سفارتخانه‌ها و ارتباطات خود، خط‌دهی رسانه‌ای و سیاسی را به این شبکه‌ها هدایت می‌کند. این رسانه‌ها طول جنگ نیز با انتشار شایعات و اطلاعات جهت‌دار، نقش خود را ایفا کردند. شبکه‌هایی مانند ام‌تی‌وی و ال‌حذث، حتی در زمان حملات صهیونیست‌ها به لبنان، مؤسسه قرض‌الحسن حزب‌الله را که از نیروهای مقاومت حمایت مالی می‌کرد، هدف قرار دادند. آن‌ها این مؤسسه را در رسانه‌های خود معرفی کردند و متعاقباً، شعب آن در سراسر لبنان بمباران شد. این ارتباط رسانه‌های وابسته با اتاق فرمان محور غربی، عربی و عبری کاملاً آشکار است. اتفاقات اخیر نیز ادامه همان سیاست‌ها و دخالت‌های پیشین است و چیزی جدید به شمار نمی‌رود.»

امیدی با اشاره به اینکه آمریکایی‌ها حاضر احتاداً امور لبنان دخالت می‌کنند، تأکید کرد باید منتظر ماند و دولت جدید لبنان موضع خود در مقابل سیاست‌های آمریکا را مشخص کند و گفت: «اکنون که لبنان در آستانه انتخاب رئیس‌جمهور قرار دارد، باید دید آیا دولت جدید می‌تواند از این دخالت‌ها فاصله بگیرد و در بازی آمریکا نینفتد. انتخاب ریاست‌جمهوری لبنان که قرار است در جلسه مجلس احتمالاً در ۲۰ دی ماه (۹ ژانویه) برگزار شده، می‌تواند تعیین‌کننده باشد. آینده نشان خواهد داد که رئیس‌جمهور منتخب می‌تواند رویکردی ملی و میهنی اتخاذ کند و در برابر فشارهای آمریکا بایرگامی محدود کردن حزب‌الله مقاومت کند یا خیر.»

برنامه آمریکا؛ حمایت از تندروها برای تشدید فشار علیه حزب‌الله

امیدی در مورد اینکه پایگاه اجتماعی حزب‌الله بعد از اتفاقات اخیر چه تغییری کرده نیز توضیح داد: «در طول یک سال و اندی پس از وقایعی که لبنان را درگیر خود کرد، شکاف‌های اجتماعی متعددی که در این جامعه وجود داشت به طرز چشمگیری ترمیم شد؛ از جمله شکاف‌های بین شیعه و سنی که عمدتاً بین حزب‌الله و طرفداران احزاب سنی نظیر المستقبل به دلیل دفاع حزب‌الله از مسئله فلسطین ایجاد شده بود. این امر موجب کاهش تنش‌ها شد، به‌گونه‌ای که در روز انفجار بجزها، جوانان اهل تسنن در بیمارستان‌ها برای اهدای خون به مجروحان حزب‌الله که اغلب از شیعیان بودند، حضور یافتند.

این همبستگی حتی شکاف‌هایی که پس از ترور رفیق حریری و جنگ‌های حزب‌الله با گروه‌های وهابی و تکفیری در سوریه به وجود آمده بود را به شکل چشمگیری کاهش داد. مردم لبنان مشاهده کردند که حزب‌الله برای دفاع از آرمان فلسطین و قس، جوانان خود را فدا می‌کند. همچنین، مسیحیان لبنان که حمایت حزب‌الله از سرزمینشان در برابر دشمن اسرائیلی را دیدند، به این جریان نزدیک‌تر شدند. این همبستگی درحالی شکل گرفت که لبنان از دهه‌های گذشته بارها هدف حملات اسرائیل قرار گرفته بود، چه در ۱۹۴۸، چه در ۱۹۶۷ و چه در سال‌های پس از آن. حزب‌الله با سلاح و مقاومت خود توانست لبنان

محمد حسین امیدی، کارشناس مسائل لبنان

محمد حسین امیدی، کارشناس مسائل لبنان

محمد حسین امیدی، کارشناس مسائل لبنان با اشاره به شرایط پیچیده سیاسی و اجتماعی لبنان، وضعیت این کشور را در سایه تش‌های داخلی و دخالت‌های خارجی بررسی کرده است. او با تأکید بر نقش حزب‌الله در مقاومت در برابر اسرائیل و دفاع از لبنان، از فشارهای آمریکا و متحدانش برای تضعیف این گروه و ایجاد فتنه‌های داخلی می‌گوید. امیدی همچنین به نتایج پیش‌رو و نقش احتمالی دولت جدید در حفظ استقلال لبنان اشاره کرد. امیدی با تأکید بر اینکه بین لبنان و حزب‌الله تفاوت‌های زیادی وجود دارد، گفت: «در این کشور جنبش امل نیز به‌عنوان یک جنبش شیعی حضور دارد و علاوه بر آن، گروه‌ها و احزاب سنی و مسیحی نیز فعالیت می‌کنند. برخی از این گروه‌ها با حزب‌الله موافقت و برخی دیگر به‌شدت مخالفند. دولت لبنان نیز که بازتابی از این تنوع است، گاه در مخالفت با مقاومت و گاه علیه اسرائیل موضع می‌گیرد در دوره ریاست‌جمهوری میشل عون، مواضع دولت بیشتر با حزب‌الله همسو بود. حزب‌الله با میشل عون که رئیس حزب جریان ملی آزاد است و همچنین داماد او، جبران بایسل که در آن زمان وزیر امور خارجه لبنان بود، در دفاع از لبنان مواضع ملی و میهنی داشت. در مقابل، احزابی نظیر قوات لبنانیة و المستقبل، به دلیل مواضع سازشکارانه خود با اسرائیل و تأثیر پذیری از دخالت‌های عربستان سعودی و آمریکا، با حزب‌الله مخالفت دارند. این اختلافات نشان‌دهنده تفاوت میان احزاب لبنانی از منظر گرایش به غرب و موافقت یا مخالفت با سیاست‌های آمریکاست. در حال حاضر دولت لبنان در شرایط خلأ قدرت قرار دارد و این کشور بیش از دو سال است که ریاست‌جمهوری ندارد. نجیب میقاتی، به‌عنوان یکی از بازیگران سنی با گرایش‌های غرب‌گرایانه و نزدیک به آمریکا، نخست‌وزیر موقت لبنان است.

از سوی دیگر، ارتش لبنان به فرماندهی جوزف عون، که یکی از گزیندهای اصلی انتخابات ریاست‌جمهوری پیش رو در پارلمان لبنان در روز نهم ژانویه است، مواضعی در مخالفت با حزب‌الله دارد. به‌طور کلی، جبهه سیاسی آن‌ها در راستای سیاست‌های آمریکاست و مخالف مقاومت محسوب می‌شوند. این مسئله کار را برای حزب‌الله دشوارتر کرده است. اتهامات علیه حزب‌الله، که با حمایت ایران مطرح می‌شود، بارها توسط آمریکا بی‌هاتکار شده‌است. از زمان ترور رفیق حریری و ادعاها درباره ناروش و بودن سلاح حزب‌الله، این اتهامات وجود داشته است. این درحالی است که سلاح گروه‌هایی نظیر قوات لبنانیه که در گذشته مرتکب جنایات علیه مردم لبنان از جمله مسیحیان، سنی‌ها و شیعیان شده‌اند، نادیده گرفته می‌شود. به‌عنوان نمونه، قوات لبنانیه که در گذشته خانواده ریاست‌جمهوری وقت، سلیمان فرنجه را به قتل رسانده و حتی کلیساها را مورد حمله قرار داده است، اکنون وظیفه حفاظت از سفارت آمریکا را بر عهده دارد. محافظان سفارت آمریکا عمدتاً از اعضای مرتبط با این جریانند و در حلقه نخست دفاعی آن قرار دارند.»

می‌خواستند هیئت لاریجانی را هم در بیروت تفتیش کنند

امیدی با بیان اینکه حلقه دوم امنیتی، ماهیتی رسمی دارد، افزود: «این حلقه